

EVOLUȚIA GRANIȚELOR ROMÂNIEI ÎN CONTEXTUL DEZVOLTĂRII SECURITĂȚII DURABILE ÎN ZONA DE SUD-EST A EUROPEI (1853-2018)

Constantin SCURTU

Directorul Muzeului Național Militar „Regele Ferdinand I”, filiala Constanța

La Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), Aliații au condiționat admiterea Unirii Basarabiei cu România de cedarea de către aceasta a Cadrilaterului în favoarea Bulgariei, așa cum își doriseră și foștii inamici în război. Dar, diplomația de la București avea să își impună punctul de vedere. România, ghidându-se în politica externă după obiectivul „menținerii frontierelor trasate la sfârșitul Primului Război Mondial”, s-a apropiat de linia promovată de Franța: conservarea statu-quoului teritorial.

Sub presiunea Germaniei naziste, Tratatul de la Craiova a fost semnat la 7 septembrie 1940 între România și Bulgaria. Conform prevederilor acestuia, România a cedat partea sudică a Dobrogei (Cadrilaterul), fiind de acord cu realizarea unor schimburi de populație. Regimul instaurat la putere în România s-a făcut prin brutala intervenție sovietică, în perioada anilor 1944-1947. Devierea național-comunistă românească nu a reprezentat niciodată o primejdie reală pentru unitatea Blocului Sovietic. Schimbările inițiate de Mihail Gorbaciov în URSS, reformele din alte state din Europa de Est erau denunțate ca o „deviere de dreapta” și o trădare a intereselor socialismului. După integrarea nord-atlantică și în Uniunea Europeană, România are un interes strategic fundamental ca Dobrogea și regiunea extinsă a Mării Negre să reprezinte o zonă stabilă, democratică și prosperă, care să fie strâns conectată la structurile europene și euroatlantice.

Cuvinte-cheie: Dobrogea, câmp de luptă, Congresul de Pace de la Paris, Cadrilater, securitate euroatlantică.

INTRODUCERE

Confruntarea dintre naționalismul românesc și expansionismul rus/sovietic își are originea la începutul secolului al XIX-lea, când s-a produs anexarea Basarabiei, în 1812, de către Imperiul Rus. Dezvoltarea securității durabile la granița răsăriteană a Europei o putem urmări pe durata a trei secole, prin: încheierea Tratatului de la București (1812) dintre Turcia și Rusia, în urma căruia Basarabia era anexată la Imperiul Rus; Congresul de la Paris (1856), care atribuia sudul Basarabiei și gurile Dunării Principatelor Române; Congresul de la Berlin (1878), prin care Rusia prelua sudul Basarabiei de la România; Conferința de pace de la Paris (1919), prin care era recunoscută internațional unirea Basarabiei, Bucovinei, Transilvaniei și apartenența Dobrogei istorice la România; Conferința de pace de la Paris (1947), care întărea dreptul de posesie al URSS asupra Basarabiei, realizat în urma anexării din anii 1940 și 1944; Tratatul de Prietenie, Cooperare și Asistență Mutuală de la Varșovia; Acordul de Asociere a României la Uniunea Europeană, document intrat în vigoare doi ani mai târziu. România depunea oficial cererea de aderare la Uniune în iunie 1995, iar în decembrie 1999, Consiliul European decidea deschiderea negocierilor de aderare cu România, alături de alte șase state.

ÎNTRU BASARABIA ȘI CADRILATER – NOUA CONFIGURAȚIE POLITICO-TERITORIALĂ A ROMÂNIEI

Războiul ruso-turc din 1877-1878 era penultimul dintre cele 12 războaie pe care Imperiul Rus și cel Otoman, rivali seculari, care se băteau pentru dominația asupra Mării Negre, le-au purtat de-a lungul a patru secole, din 1568 și până în 1914. În urma ultimului război, ambele imperii s-au destrămat și, pe hartă, au apărut URSS și Republica Turcia. România a intrat, în războiul din 1877, de partea Rusiei. Pacea încheiată în 1878, la sfârșitul războiului, cunoscut în istoriografia românească drept Războiul de Independență a României, prin participarea armatei române la luptele din nordul Bulgariei, ca aliat al trupelor țariste,

România a intrat, în războiul din 1877, de partea Rusiei. Pacea încheiată în 1878, la sfârșitul războiului, cunoscut în istoriografia românească drept Războiul de Independență a României, prin participarea armatei române la luptele din nordul Bulgariei, ca aliat al trupelor țariste, a avut ca rezultat și impunerea retrocedării sudului Basarabiei către Rusia, care oferea, în compensație, Dobrogea și Delta Dunării.

Prin intervenția Marilor Puteri, întrunite la Berlin la 1/13 iunie 1878, la care au luat parte, ca delegați români, Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu, a fost modificat Tratatul de la San Stefano și s-a impus României retrocedarea județelor basarabene, oferindu-i-se, în schimb, Delta Dunării, cu Insula Șerpilor și Dobrogea mărită, până la Silistra și în jos de Mangalia.

a avut ca rezultat și impunerea retrocedării sudului Basarabiei către Rusia, care oferea, în compensație, Dobrogea și Delta Dunării¹.

Generalul Ignatiev, adjunctul Țarului, înainte de încheierea păcii, a venit la București și a încercat, în numele Țarului, să obțină retrocedarea Basarabiei de Sud, pământ românesc, în schimbul altor compensații. Pentru că Bucureștii refuza, Rusia a amenințat cu dezarmarea armatei române. La această situație, Principele Carol a răspuns: „*Armata română, care, la Plevna, sub ochii Țarului, a luptat atât de vitejește, va putea fi nimicită, dar niciodată dezarmată*”. Tatăl Prințului Carol al României, Karl Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, și-a sfătuit mai tânărul fiu să privească în perspectivă și să conștientizeze ce câștig enorm ar însemna pentru țara lui Constanța, Tulcea și Delta Dunării, dacă ar face investiții în infrastructură: „*Înfierbântarea fanatismului național în chestiunea Basarabiei ar deveni ridicolă mai la urmă. Să protestați și să cedați, acesta e lucrul cel mai înțelept. Teritoriul neproductiv al Dobrogei nu răsplătește, desigur, pierderea Basarabiei; totuși, Dobrogea, cu Constanța d-împreună, se poate primi, deoarece dobândirea acestui port la Marea Neagră va fi, poate, de cea mai mare importanță pentru viitorul comerțului României*”².

Prin intervenția Marilor Puteri, întrunite la Berlin la 1/13 iunie 1878, la care au luat parte, ca delegați români, Ion C. Brătianu și Mihail Kogălniceanu, a fost modificat Tratatul de la San Stefano și s-a impus României retrocedarea județelor basarabene, oferindu-i-se, în schimb, Delta Dunării, cu Insula Șerpilor și Dobrogea mărită, până la Silistra și în jos de Mangalia. La 1 octombrie 1878, Rusia a luat în stăpânire Basarabia, autoritățile române retrăgându-se. Comisia ruso-română a avut rolul de executare a acestor dispozițiuni. La 14 noiembrie 1878,

¹ Mihai Eminescu susținea că a primi Dobrogea în granițe românești înseamnă o irosire enormă și inutilă a banului public: „*Deja ni se spune despre lefile mari pe cari au de gând să și le croiască patrioții; deja a început a se ivi prin ziare planuri de poduri peste Dunăre, canale între Dunăre și Marea Neagră, deja, cu ficțiunea și sub pretextul de a crea un Eldorado, se fac încercări de a îndupleca opinia publică în favorul unor cheltuieli cari vor fi enorme*”. Ziarul „*Timpul*”, 5 octombrie 1878. „*Când, în fine, după 10 ani, 15 ani, vom fi cheltuit sutimi de milioane pentru a face Dobrogea productivă, guvernul Bulgariei va găsi cu înlesnire un pretest ca să ne ceară Dobrogea și, ... dacă aceasta va conveni și Rusiei, ... Dobrogea ne va fi luată cu mult mai mare înlesnire decât ni se ia astăzi Basarabia*”. Ziarul „*Timpul*”, 2 august 1878.

² *Memoriile Regelui Carol I de un martor ocular*, partea a IV-a, volumul XIII, București, Editura Erc Press, 2016.

a început ocuparea Dobrogei de către România³. La 23 noiembrie 1878, s-a instalat în Constanța prima administrație românească, sub conducerea prefectului Remus Opreanu.

În ziarul „Pressa”, anul XI, nr. 261, din 26 noiembrie 1878, apărea, astfel, articolul intitulat „Dobrogea sau România trans-danubiană”, în care erau trecute în revistă avantajele și dezavantajele pierderii Basarabiei în favoarea revenirii Dobrogei la patria-mamă. „Învoiala satisfăcătoare” între români și ruși ne aducea, se pare, un ținut pustit de război și foarte puțin cunoscut, cu privire la „sorgintele, populațiunea și întinderea sa”. Acesta a fost motivul pentru care Dobrogea a fost supusă unor „explorațiuni oficiale”, competente și autorizate, în urma cărora s-a constatat că România câștiga un plus de teritoriu, pierzând însă în privința densității populației și a instituțiilor statale: „Rezultă, în adevăr, din datele topografice exacte, că Basarabia română numără 9.125 kilometri pătrați, pe când Delta numără 2.812 și Dobrogea 12.180. Însă, valoarea unui teritoriu nu se judecă dupe întinderea sa; și, dacă, în adevăr, România câștigă aproape 4.500 kilometri în schimbul ce a fost silită să primească, trebuie să adăugăm că aceste 4.500 kilometri sunt bălți cu totul neproductive și lacuri de apă sărată. Nu numau atât. Basarabia este o țară prosperă; orașele și satele ei sunt organizate și prevăzute cu edificii publice; acolo se găsesc toate mijlocele materiale necesare unei bune administrații. Dobrogea, din contră, este o țară pustie prin războiul din urmă; nu găsesc acolo nici organizație, nici mijloacele de a o crea: mizeria este acolo în culmea ei. La Medgidia, unde erau 800 de case, au rămas numai 40. Încolo, tot cenușă”⁴.

Pe de altă parte, delimitarea frontierei în Dobrogea de Sud a creat noi tensiuni în raporturile româno-ruse, cele două părți fiind în pragul unei ciocniri la Arab-Tabia, în apropiere de Silistra⁵. Importante trupe

GÂNDIREA
MILITARĂ
ROMÂNEASCĂ

Delimitarea frontierei în Dobrogea de Sud a creat noi tensiuni în raporturile româno-ruse, cele două părți fiind în pragul unei ciocniri la Arab-Tabia, în apropiere de Silistra. Importante trupe rusești erau încartiruite la Tulcea, la Sulina, la Küstenge. S-a mers până la a se da ordin de atac comandantului rus de la Silistra, dacă trupele române nu se retrag. Conflictul a fost aplanat prin retragerea militarilor români din zonă.

³ Primirea sărbătorească a autorităților militare românești la Tulcea, în „Pressa”, anul XI, 1878 (23 noiembrie), nr. 258, pp. 1-2. Apud Stoica Lascu, *Mărturii de epocă privind istoria Dobrogei (1878-1947)*, vol. I (1878-1916), Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța, 1999, pp. 87-88; G.B., *Comisiunea Ruso-Română pentru predarea Basarabiei, cu ocaziunea anexării Dobrogei (1878)*, Cele Trei Crișuri, iulie, august, 1943, <https://www.techirghiol.com/comisiunea-ruso-romana-pentru-predarea-basarabiei-cu-ocaziunea-anexarii-dobrogei-1878>, accesat la 24 septembrie 2019.

⁴ *Dobrogea sau România trans-danubiană*, în „Pressa”, anul XI, nr. 261, din 26 noiembrie 1878.

⁵ Chestiunea delimitării frontierei dobrogene ajunsese în impas. Rușii nu acceptau ca românii să se apropie de Silistra, iar ocuparea Arab-Tabiei de către trupele române a stârnit nemulțumiri la Sankt Petersburg.

La începutul secolului XX, s-a urmărit consolidarea marilor unități, avându-se în vedere misiunile pe care acestea urmau să le îndeplinească pe câmpul de luptă, în condițiile unei dispersări mai mari a forțelor, ceea ce a generat adoptarea măsurii ca toată artileria de câmp să fie dată, organic, diviziilor.

rusești erau încartiruite la Tulcea, la Sulina, la Küstenge. S-a mers până la a se da ordin de atac comandantului rus de la Silistra, dacă trupele române nu se retrag. Conflictul a fost aplanat prin retragerea militarilor români din zonă⁶. Aceste stări conflictuale au avut repercusiuni pe planul politicii externe a proaspătului stat independent⁷.

Correspondentul „Pressei” transmitea: „Cu toate acestea, mai multe puncte negre se ivesc la orizont [...], pe de o parte, Sulina și Chiustenge, care rămân încă sub comandamentul militar rus, iar pe de alta, greutățile ce ridică fosta administrație rusă în Tulcea pentru predarea telegrafelor, cazărmilor și a altor localități necesare oricărei administrații publice”⁸. Trebuie remarcat faptul că trupele rusești au părăsit provincia Dobrogea abia în aprilie 1879. Prefectul de Tulcea, Gh.M. Ghica, telegrafia Ministerului de Interne raportând plecarea ultimilor soldați ruși⁹.

La începutul secolului XX, s-a urmărit consolidarea marilor unități, avându-se în vedere misiunile pe care acestea urmau să le îndeplinească pe câmpul de luptă, în condițiile unei dispersări mai mari a forțelor, ceea ce a generat adoptarea măsurii ca toată artileria de câmp să fie dată, organic, diviziilor.

Profitând de contextul regional favorabil, Bulgaria (independentă din 1908), împreună cu Grecia, Serbia și Muntenegru, atacă Imperiul Otoman, obținând, fiecare, suprafețe întinse, stăpânite anterior de acesta. Nemulțumită de teritoriile primite, Bulgaria își atacă foștii aliați, declanșând al Doilea Război Balcanic (1913). Este momentul în care România intervine, iar în urma Tratatului de pace de la București, obține sudul Dobrogei istorice (Cadrilaterul). Regiunea vizată reprezenta un obiectiv strategic important pentru România, care încerca să securizeze

⁶ Nicolae Iorga, *Istoria românilor*, vol. X, Întregitorii, Tipografia „Datina Românească”, București, 1939, p. 225.

⁷ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 246.

⁸ *Intrarea ceremonială a trupelor române în Tulcea*, în „Pressa”, anul XI, nr. 259, 1878 (24 noiembrie), p. 1. Apud Stoica Lascu, *op. cit.*, pp. 89-90.

⁹ Nicolina Ursu, *Începuturile administrației românești în Dobrogea (1878-1880)*, în „Analele Dobrogei”, serie nouă, anul V, nr. 1, 1999, Constanța, p. 96.

frontiera dobrogeană, în special în contextul ambițiilor teritoriale crescânde ale Bulgariei¹⁰.

Prof.univ.dr. Ion N. Angelescu a abordat problema bugetului din timpul războiului și după încheierea acestuia, făcând observația că economia a fost alimentată doar de împrumuturi „și, cu fiecare împrumut, ne îndepărtăm de posibilitatea unei echilibrări bugetare. Această politică trebuie să înceteze, căci, dacă nu va înceta, vom merge la un dezastru sigur. Bugetul de anul acesta va fi ultima sforțare a unei politici financiare, pe care trebuie să o încheem; el va da ocaziune să vedem mai multe răni, pe care trebuie să le lecuim și poate unele perspective de politică financiară viitoare”¹¹. În acest sens, Ion N. Angelescu a prezentat, în fața Adunării Deputaților, un Raport General asupra proiectului bugetului de venituri și cheltuieli ale statului (1920-1921), solicitându-le deputaților să voteze această variantă, cu încrederea că face primul pas în opera de consolidare a statului român¹².

Conferința de Pace de la Paris a început la 5/18 ianuarie 1919, având drept obiectiv dezbateră noii configurații politico-teritoriale și rezolvarea complicatelor probleme economico-financiare rezultate din Primul Război Mondial. În rândurile Alițiilor existau disensiuni în ceea ce privește atitudinea ce urma să fie adoptată față de problema rusa. Președintele american W. Wilson și premierul britanic D. Lloyd George declarau că Rusia a fost cheia situației mondiale și, de aceea, o pace nu poate fi durabilă dacă 150 de milioane de locuitori ai săi vor fi într-o stare de confuzie haotică. Americanii, ca și englezii, au susținut, într-o primă fază, integritatea Imperiului Austro-Ungar și ideea creării unei federații balcanice.

Conferința de
Pace de la Paris
a început la
5/18 ianuarie
1919, având
drept obiectiv
dezbateră noii
configurații
politico-
teritoriale și
rezolvarea
complicatelor
probleme
economico-
financiare
rezultate din
Primul Război
Mondial.
În rândurile
Alițiilor existau
disensiuni în
ceea ce privește
atitudinea ce
urma să fie
adoptată față de
problema rusă.

¹⁰ Cu o suprafață de 7.700 km² și o populație de 259.957 de locuitori, Cadrilaterul este adeseori considerat prima piatră la temelia României Mari. Acesta era format din două județe, iar elementul românesc, numărând 6.602 persoane, constituia numai 2,4% din populație. Majoritari erau turcii și tătarii, în proporție de 48%, alături de bulgari, care reprezentau 43% din populația noului teritoriu dobândit. Politica autorităților de la București a inclus, pentru acest teritoriu, un aflux de aromâni din Balcani, în special din Macedonia și Grecia, dar și români din diverse zone ale țării, astfel încât elementul românesc ajungea la 14,75% în 1928 și la 29% în 1938 (108.404). Octavian Tîcu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia (XIII): Afacerea „Cadrilaterul”*, 27 mai 2019, [https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-\(xiii\)-afacerea-cadrilaterul-/29965795.html](https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-(xiii)-afacerea-cadrilaterul-/29965795.html), accesat la 24 septembrie 2019.

¹¹ Ion N. Angelescu, *Îndrumări în politica economică și financiară*, București, 1920, p. 18.

¹² *Ibidem*, pp. 8-18.

Alianții au condiționat admiterea Unirii Basarabiei cu România de cedarea de către aceasta a Cadrilaterului în favoarea Bulgariei. Această atitudine era prezentată în telegrama din 26 iulie 1919 a Comisiei pentru Problemele Române; textul cerea Secretarului de Stat R. Lansing să prezinte Președintelui W. Wilson hotărârea Comisiei teritoriale românești. Autorul acestei telegrama era diplomatul american Henry White (1850-1927), unul dintre semnatarii Tratatului de la Versailles.

Războiul se încheiase victorios pentru Aliți, iar pentru România urma o conferință de pace dificilă. Basarabia, Transilvania și Bucovina se uniseră cu patria-mamă fără condiții și „*autonomie*”. Delegația română la Conferința de la Paris, condusă de Ionel I.C. Brătianu, cerea respectarea *in integrum* a pactului încheiat în 1916 între România și puterile Antantei. Ionel Brătianu nu voia să cedeze nimic, nici în chestiunea autonomiei naționale, culturale și economice a minorităților din România, nici în chestiunea Cadrilaterului, a cărui cedare era cerută în schimbul recunoașterii Unirii Basarabiei. El considera aceste chestiuni „*incompatibile cu interesele noastre superioare naționale și cu demnitatea țării*”.

Problemele românești au fost analizate în cadrul secțiunilor privind monarhia dualistă, Balcanii și România. Asupra României au fost întocmite 13 rapoarte, comisia recomandând ca „*România Mare*” să includă următoarele teritorii: 1. toată Basarabia rusă, care avea o populație predominant românească; 2. regiunea populată de români a Bucovinei; 3. toată Transilvania; 4. circa 2/3 din Banat; 5. restabilirea, cu o foarte mică modificare, a frontierei româno-bulgare existente după al Doilea Război Balcanic (1913)¹³.

Spre regretul delegației române, inconsecvența Alianților a mers și mai departe, căpătând forma unei confruntări acerbe în cadrul ședințelor Consiliului Suprem din 1-2 iulie 1919, când s-a discutat problema frontierelor orientale ale României. Membrii Consiliului Suprem s-au manifestat sub diferite forme împotriva guvernului român, cerând evacuarea trupelor române din Ungaria și continuarea pregătirilor pentru semnarea Tratatului de Pace cu Austria și a Tratatului Minorităților.

Alianții au condiționat admiterea Unirii Basarabiei cu România de cedarea de către aceasta a Cadrilaterului în favoarea Bulgariei. Această atitudine era prezentată în telegrama din 26 iulie 1919 a Comisiei pentru Problemele Române; textul cerea Secretarului de Stat R. Lansing să prezinte Președintelui W. Wilson hotărârea Comisiei teritoriale românești. Autorul acestei telegrama era diplomatul american Henry White (1850-1927), unul dintre semnatarii Tratatului de la Versailles.

¹³ Octavian Țicu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia (XI): Poziția Marilor Puteri*, 12 mai 2019, [https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-\(xi\)-pozi%C8%9Bia-marilor-puteri/29937492.html](https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-(xi)-pozi%C8%9Bia-marilor-puteri/29937492.html), accesat la 24 septembrie 2019.

White aștepta instrucțiunile Președintelui Wilson asupra acestor două puncte de vedere, înainte ca poziția americană să fie prezentată în Consiliul Suprem, fiind de acord „că niciun teritoriu nu va fi luat de Conferință de la Rusia înainte ca să aibă un guvern ce s-ar ocupa de aceasta”.

Delegații britanici și italieni au acceptat punctul de vedere american ca partea bulgară a Dobrogei să fie luată de la România, dar declarau că nu pot să ia un teritoriu de la o putere cu care Aliații nu sunt în război. Însuși André Tardieu, președintele Comisiei, declara delegației române, așa cum arăta Ion Pelivan, că România are la creditul său Basarabia, iar la debit, semnarea tratatului cu Austria și o concesiune mică bulgarilor în Cadrilater. Poziția delegației americane față de problema teritoriilor din spațiul rus, dar, în mod special, cea a președintelui Wilson se vor schimba radical în urma Memorandumului Coolidge, prezentat comisiei americane și aprobat de experți la 7 august 1919.

În seara zilei de 3 martie 1920, Consiliul Suprem remitea guvernului român „Hotărârea Consiliului Suprem asupra Basarabiei”, prin care se arăta că nu exista niciun motiv pentru a întârzia reglementarea chestiunii Basarabiei. Se preciza că amânarea deciziei din partea Consiliului Suprem asupra acestei probleme s-a datorat lipsei de executare din partea guvernului român a evacuării Ungariei. Luând însă în considerație că evacuarea trupelor române din Ungaria nu va întârzia peste limita fixată de misiunea interaliată, Consiliul Suprem a recunoscut reunirea Basarabiei cu România. Ea urma să primească forma legală a unui tratat atunci când trupele române vor evacua definitiv Ungaria. Decizia în cauză mai era condiționată de aspectul legat de chestiunea semnării unui tratat cu Rusia Sovietică.

Consiliul Suprem se angaja să acorde tot ajutorul posibil în eventualitatea că Rusia Sovietică ar fi atacat frontierele legitime ale României, ceea ce pune România într-o poziție mai sigură la viitoarele tratative cu Moscova¹⁴. În România acelor ani, era puternic statuată concepția că Bucureștiul nu putea opera față de Rusia Sovietică o altă politică decât cea a Marilor Aliați. Era o gravă eroare, cu consecințe

*În seara zilei de
3 martie 1920,
Consiliul Suprem
remitea
guvernului
român
„Hotărârea
Consiliului
Suprem asupra
Basarabiei”, prin
care se arăta
că nu exista
niciun motiv
pentru a întârzia
reglementarea
chestiunii
Basarabiei.
Se preciza că
amânarea
deciziei
din partea
Consiliului
Suprem asupra
acestei probleme
s-a datorat lipsei
de executare
din partea
guvernului
român a
evacuării
Ungariei.*

¹⁴ Octavian Țicu, *Recunoașterea internațională a Basarabiei (V): Decizia Consiliului Suprem Aliat din 3 martie 1920*, 8 iulie 2019, [https://moldova.europalibera.org/a/recunoa%C8%99terea-interna%C8%9Bional%C4%83-a-basarabiei-\(v\)-decizia-consiliului-suprem-aliat-din-3-martie-1920/30042706.html](https://moldova.europalibera.org/a/recunoa%C8%99terea-interna%C8%9Bional%C4%83-a-basarabiei-(v)-decizia-consiliului-suprem-aliat-din-3-martie-1920/30042706.html), accesat la 7 septembrie 2019.

Conferința de la München, departe de a potoli pretențiile Germaniei, i-a mărit acesteia îndrăzneala, în aceste condiții, interesul României fiind acela de a i se „respecta, păstra integritatea teritorială, independența politică și economică”.

fatale pentru perspectiva relațiilor sovieto-române și asupra acestui lucru s-a revenit permanent în mediile politice ale României interbelice.

România, ghidându-se în politica externă de obiectivul „menținerii frontierelor trasate la sfârșitul Primului Război Mondial”, s-a apropiat de linia promovată de Franța: conservarea statu-quoului teritorial. Astfel, la 17 ianuarie 1919, Take Ionescu a făcut public proiectul său de creare a unei alianțe între România, Cehoslovacia, Grecia, Iugoslavia și Polonia, în vederea păstrării statu-quoului teritorial. Acesta a adus la cunoștința puterilor europene planul său de realizare a unei alianțe defensive, formată de cinci state, reacțiile primite fiind pozitive. În cadrul negocierilor purtate între reprezentanții acestor state, au ieșit la iveală contradicții serioase între Polonia și Cehoslovacia, dar și între Iugoslavia și Grecia, ceea ce a făcut ca proiectul să nu reprezinte o reușită. Această idee deranja Italia, care se afla, în perioada menționată, într-o anumită încordare diplomatică în raport cu Franța.

CONSECINȚELE CONFERINȚEI DE LA MÜNCHEN

Situația României, din punct de vedere economic, s-a agravat după Conferința de la München, din 1938. Pericolul destrămării Cehoslovaciei și cel al expansiunii germane au dus la prăbușirea sistemului securității colective: „Conferința de la München a dat lovitură de grație sistemului de echilibru politic înfăptuit în Europa Centrală, prin tratatul de la Versailles. Mica Înțelegeră, care stătea în calea desfășurării imperialismului german, s-a prăbușit”¹⁵.

Conferința de la München, departe de a potoli pretențiile Germaniei, i-a mărit acesteia îndrăzneala, în aceste condiții, interesul României fiind acela de a i se „respecta, păstra integritatea teritorială, independența politică și economică”¹⁶. În privința pericolului pătrunderii germane în spațiul politic și economic al Europei Centrale și de Est, se impunea României, în noua situație politico-economică, o colaborare demnă în privința raporturilor economice sub forma unor schimburi de produse pe care Germania putea să le achiziționeze de pe piața noastră, cum ar fi petrol, alimente și lemn, primind, în schimb, mașini și produse fabricate, de care era nevoie. În privința revendicărilor

¹⁵ Gheorghe Tașcă, *România în urma conferinței de la Munchen*, nr. 11-12, 1938, Editura Analele Industrii și Comerțului, București, p. 4.

¹⁶ *Ibidem*, p. 16.

teritoriale „de oriunde ar veni, noi trebuie să răspundem printr-un NU categoric”¹⁷, justificând că atitudinea țării noastre nu este și nu trebuie privită ca o bravură sau ca o încăpățănare.

Ministerul Înzestrării Armatei a fost creat prin Decretul Regal nr. 3559 din 14 octombrie 1938¹⁸ și avea atribuția „de a înzestra armata cu tot armamentul și echipamentul necesar pentru apărarea națională”. Înființarea acestui minister a avut loc într-o perioadă în care guvernul român, în condițiile înrăutățirii situației internaționale, accelerase ritmul dezvoltării producției de război și al pregătirilor militare¹⁹. Agravarea situației internaționale era resimțită inclusiv de ministrul Victor Slăvescu și de prietenii apropiați. Într-o discuție între ministrul Slăvescu cu Malaxa, în 3 ianuarie 1939, care denunța politica externă defectuoasă a regelui, acum, când Germania flutura steagul revanșei și căuta pretexte de declanșare a războiului, Slăvescu încheia: „Să dea Dumnezeu să putem serba Anul Nou în 1940 în aceleași condiții normale ca anul acesta !”²⁰.

Semnalele acestor agresiuni erau cât se poate de evidente și, după cum știm, acestea s-au adevărat în vara lui 1940, când România a pierdut Basarabia și Bucovina de Nord, Cadrilaterul și, pentru câțiva ani, Transilvania. Menționăm că una dintre dificultățile acestei funcții era însăși persoana regelui Carol al II-lea, monarh autoritar²¹, care a instituit dictatura regală (1938-1940). Regele Carol al II-lea intervenea de multe ori în politica achizițiilor de armament și tehnică militară. Intervențiile vizau, înainte de toate, propriul său interes material, performanțele tehnicii militare fiind mai puțin importante. Avem în vedere bonificațiile oferite de societăți străine, mai ales în materie de pachete

*Ministerul
Înzestrării
Armatei a
fost creat prin
Decretul Regal
nr. 3559 din 14
octombrie 1938
și avea atribuția
„de a înzestra
armata cu tot
armamentul și
echipamentul
necesar pentru
apărarea
națională”.
Înființarea
acestui minister
a avut loc într-o
perioadă în care
guvernul român,
în condițiile
înrăutățirii
situației
internaționale,
accelerase
ritmul dezvoltării
producției de
război și al
pregătirilor
militare.*

¹⁷ *Ibidem*, p. 19.

¹⁸ „Monitorul Oficial” din 15 octombrie 1938.

¹⁹ Sarcina ministrului era de o mare importanță și responsabilitate, după cum îl avertizează regele Carol al II-lea pe Victor Slăvescu în momentul depunerii jurământului: „Ei, Slăvescu, ai o sarcină grea. Se cere energie multă și dinamism. Am încredere că vei duce această sarcină până la capăt”. Victor Slăvescu, *Note și însemnări zilnice*, București, 1996, p. 350.

²⁰ Victor Slăvescu, *op. cit.*, p. 335.

²¹ Dăm ca exemplu replica regelui Carol al II-lea adresată lui N. Petrescu-Comnen, numit subsecretar la Externe și care încerca să refuze funcția: „Azi, când îmi propun tocmai să dezintoxic țara, depoliticizând-o, când nu mai sunt nici parlamentari, nici partide politice, rolul fiecărui ministru este să-și facă datoria la resortul său. Așadar, d-ta nu ai să te ocupi decât de departamentul dumatăle. De politica guvernului față de țară și de istorie răspund eu.”, cf. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933-septembrie 1940, București, p. 813. Prin urmare, rolul unui ministru, în viziunea regelui, era de simplu executant.

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, avea să fie o nouă ordine social-politică internațională. Era presiunea ideologiei comuniste, la început timidă, apoi destul de brutală și de categorică. Venirea comuniștilor la putere a fost însoțită de un val de arestări, cărora le-a căzut victimă aproape întreaga elită de intelectuali ai vechii societăți.

de acțiuni pentru ca armamentul să fie cumpărat de la ei, în dauna altor societăți la fel de importante și chiar în ciuda performanțelor slabe. Războiul a găsit armata română cu o varietate extrem de largă a avioanelor, blindatelor, artileriei și mijloacelor de transport, varietate ce a adus mari greutăți în ceea ce privește asigurarea pieselor de schimb, a întreținerii și a aprovizionării cu muniție și alte consumabile. O atare situație a găsit Victor Slăvescu în momentul în care a devenit ministru al înzestrării armatei, situație ce dura de vreo opt ani²², cu largul concurs al unor factori de decizie din rândurile camarilei regale²³. În ajunul numirii sale ca ministru, exista în minister o „stare de lăncezeală și lipsă de coordonare”²⁴.

După încheierea celui de-al Doilea Război Mondial, avea să fie o nouă ordine social-politică internațională. Era presiunea ideologiei comuniste, la început timidă, apoi destul de brutală și de categorică. Venirea comuniștilor la putere a fost însoțită de un val de arestări, cărora le-a căzut victimă aproape întreaga elită de intelectuali ai vechii societăți²⁵. În 8 octombrie 1944, a apărut o lege pentru purificarea administrațiilor publice, completată în 24 noiembrie 1944, care viza verificarea acelor cadre didactice care au fost numite, încadrate sau avansate ilegal, care au activat într-o organizație legionară, fascistă sau hitleristă, s-au pus în slujba unor interese străine națiunii române etc. Se solicita, în acest sens, constituirea de comisii de verificare în fiecare instituție.

²² În 1932, aviația militară română semăna cu „un muzeu demn de a rivaliza cu o expoziție perfect organizată, în dotarea aeronauticii putându-se întâlni nu mai puțin de 25 de tipuri de celule și mai mult de 15 tipuri de motoare.”, cf. Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, *Politica de apărare națională a României în contextul european interbelic, 1919-1939*, București, 1981, p. 141. Pentru unele aspecte referitoare la afacerile cu armament, cf. și lui Andrei Nicolescu, *Colaborarea româno-franceză în domeniul armamentului (1930-1936)* în „Argesis”, nr. XIV, seria Istorie, Pitești, 2005, pp. 591-596. De altfel, chiar Slăvescu notează că Ionel și Vintilă Brătianu au neglijat mult problema înarmării, cf. Victor Slăvescu, *Note și însemnări zilnice*, op. cit., p. 344, afirmație cu atât mai importantă, cu cât cei doi Brătieni erau colegii săi de partid.

²³ Căderea în dizgrație, în 1934, a viitorului mareșal Ion Antonescu, atașat militar la Londra, s-a datorat, în mare măsură, protestelor față de astfel de afaceri regale cu armament. Desigur, la acea vreme, nu exista un ministru al înzestrării armatei.

²⁴ Victor Slăvescu, op. cit., p. 316.

²⁵ Emil Răcilă, *Studii și documente privind Academia de Studii Economice. 1913-1993*, vol. II, București, 1994, p. 47.

PAȘII ROMÂNIEI SPRE DEMOCRAȚIE

Semnarea Tratatului de Prietenie, Cooperare și Asistență Mutuală, în capitala Poloniei, punea bazele omologului estic al Alianței Nord-Atlantice²⁶. Organizația Tratatului de la Varșovia a fost, înainte de toate, un răspuns la formarea NATO (cu șase ani în urmă), precum și reacția din partea URSS privind transformarea Germaniei de Vest în stat independent și aderarea ei la NATO²⁷. După modelul NATO, Tratatul de la Varșovia aduna forțele militare ale statelor semnatare sub o comandă militară unică, inițial a mareșalului Ivan Konev, deci dominată de armata sovietică. Astfel, în armatele statelor membre, armele au fost standardizate, au fost introduse manualele militare ale armatei sovietice, s-au organizat programe comune de pregătire, manevre comune anuale și, nu în ultimul rând, uniforme inspirate din stilul armatei sovietice²⁸.

Căderea Zidului Berlinului a fost semnalul pentru desprinderea țărilor central- și est-europene de Uniunea Sovietică și tranziția spre democrație. În România, evoluția susținerii populare a integrării europene a plecat de la o respingere destul de agresivă, la începutul anilor '90, atunci când a făcut carieră cunoscutul slogan „Nu ne vindem țara!”. În acel moment, populația românească „pro-occidentală” era minoritară. Treptat, grupul suporterilor participării românești la proiectul european s-a lărgit, în special prin conștientizarea avantajelor pe care le-ar aduce țării o astfel de integrare²⁹.

Argumentele integrării României în NATO au fost, pe de o parte, atuurile geostrategice generate de poziționarea geografică și, pe de altă

După modelul NATO, Tratatul de la Varșovia aduna forțele militare ale statelor semnatare sub o comandă militară unică, inițial a mareșalului Ivan Konev, deci dominată de armata sovietică. Astfel, în armatele statelor membre, armele au fost standardizate, au fost introduse manualele militare ale armatei sovietice, s-au organizat programe comune de pregătire, manevre comune anuale și, nu în ultimul rând, uniforme inspirate din stilul armatei sovietice.

²⁶ Tratatul a fost semnat de Uniunea Sovietică și șapte state est-europene: Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Germania de Est, Ungaria, Polonia și România, toate reprezentate la Varșovia de premierii și miniștrii de externe. Singura țară europeană comunistă era Iugoslavia, ale cărei relații cu Uniunea Sovietică erau încă tensionate, în urma rupturii din 1948.

²⁷ Potrivit tratatului, dacă unul dintre membrii organizației era atacat, celelalte state erau obligate să acorde asistență imediată; de asemenea, statele membre trebuiau să se consulte în privința chestiunilor internaționale importante legate de interesele lor comune. A fost creat și un comitet politic consultativ, format din membrii secretariatelor partidelor comuniste din statele membre.

²⁸ Tratatul de la Varșovia a fost invocat în 1968, când Uniunea Sovietică a folosit trupele Pactului (soldați din Polonia, Germania de Est, Ungaria și Bulgaria) pentru a invada Cehoslovacia cu scopul de a reinstaura controlul asupra guvernului de la Praga. În mod ironic, chiar în acest oraș, care a cunoscut în 1968 lupte între demonstrații și soldații Pactului de la Varșovia, s-a organizat, în iunie 1991, conferința prin care organizația a fost oficial dizolvată.

²⁹ Ioana Petre, *România rurală și integrarea europeană*, în „Calitatea vieții”, XVIII, nr. 3-4, 2007, București, pp. 241-252.

Definiția dezvoltării durabile induce ideea că realizarea ei devine fezabilă doar în condițiile în care între generații și în interiorul aceleiași generații se manifestă un spirit asociativ, de toleranță, solidaritate și grijă reciprocă; unul în virtutea căruia binele și bunăstarea unuia nu trebuie, în niciun fel, să afecteze fericirea altuia.

parte, prestația țării noastre atât în procesul de pregătire a candidaturii la NATO, cât, mai ales, în plan regional și internațional.

La 1 februarie 1993, România a semnat Acordul European, ce instituie o asociere între România, pe de o parte, și Comunitățile Europene și statele lor membre, pe de altă parte. După ce, în iunie 1999, România a adoptat Planul Național de Aderare la Uniunea Europeană, în decembrie același an, la Helsinki, Consiliul European a decis începerea negocierilor de aderare cu șase țări candidate, printre care și România. La 12-13 decembrie 2002, Consiliul European de la Copenhaga a decis aderarea a 10 noi state membre și a adoptat foile de parcurs pentru România și Bulgaria.

În realitate, Europa Unită este un construct diversificat, dar și stratificat. În acest conglomerat, care se numește Uniunea Europeană și care, prin statut, aspiră la omogenitate socio-economică și la diversitate spirituală, România a dorit să își facă loc cu întreg capitalul cultural și material de care dispune, dar și cu neputințele care o macină încă (juridice, morale, economice, politice). Și, începând cu 1 ianuarie 2007, România a fost admisă în Uniune cu drepturi depline³⁰.

Atitudinea proeuropeană a românilor, conform eurobarometrelor efectuate periodic în România și în țările deja membre, a fost și este în continuare covârșitor majoritară, populația privind, în acest moment, integrarea în UE și în NATO ca pe o soluție „miracol” pentru ieșirea din criza macrosocială și din milioanele de crize individuale care sunt trăite de mari categorii defavorizate³¹. Prezervarea și protecția resurselor de mediu, ca una dintre cerințele principale ale dezvoltării durabile a spațiului european, are rolul de a combate degradarea vizibilă a mediului, cu efecte marcante – deja manifeste – de genul inundațiilor, al alunecărilor, al amenințării ecosistemului Deltei Dunării etc³².

Definiția dezvoltării durabile induce ideea că realizarea ei devine fezabilă doar în condițiile în care între generații și în interiorul aceleiași generații se manifestă un spirit asociativ, de toleranță, solidaritate și grijă reciprocă; unul în virtutea căruia binele și bunăstarea unuia

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, pp. 242-243.

³² Vezi, pe larg, B. Cotigaru, V. Petrescu, I. Gh. Roșca (coord.), *Reconstrucția durabilă. Principii și acțiuni*, Editura ASE, București, 2004 și I. Bădescu (coord.), *Viața și moartea în satul românesc*, Editura Mica Valahie, București, 2006.

nu trebuie, în niciun fel, să afecteze fericirea altuia. Cu alte cuvinte, proiectul dezvoltării durabile duce la optimul lui Vilfredo Pareto³³.

Experiența dobândită pe drumul dezvoltării sustenabile pare să inducă ideea că asigurarea spiritului de echitate nu poate evita politicul. Importanța strategică a țării noastre este dată de plasarea pe locul doi în rândul țărilor situate în spațiul dintre Marea Baltică și Marea Neagră, din punctul de vedere al: dimensiunii, potențialului demografic și economic; vecinătății cu Marea Neagră; poziționării într-un areal care permite întărirea flancului sudic al NATO; faptului că România reprezintă un factor de stabilitate într-o zonă cu potențial conflictual ridicat, pe termen mediu.

CONCLUZII

La soluțiile și instrumentele necesare pentru a implementa dezvoltarea sustenabilă nu se recurge acum, la începutul secolului XXI, pentru prima dată. Încă înainte ca termenul să fie consacrat, o experiență începuse deja să se câștige. Astăzi, această experiență, în măsura în care a dat roade, este transmisibilă; este asimilabilă în grade și proporții diferite, în funcție de situația socio-economică a fiecărei țări, de potențialul tehnic și uman de care se dispune pentru a pune în practică politici de dezvoltare durabilă.

Evoluția mediului de securitate, fiind dinamică și complexă, se caracterizează prin eforturile pentru integrare europeană și euroatlantică a statelor din sud-estul și centrul Europei, dar și prin preocupările Rusiei de a recâștiga un rol de decizie în problemele internaționale și creșterea rolului țărilor asiatice în viața politică mondială. La toate acestea se adaugă crizele din Ucraina, din zona Golfului și din Asia Centrală, efectele crimei organizate și ale sărăciei.

Evoluția mediului de securitate, fiind dinamică și complexă, se caracterizează prin eforturile pentru integrare europeană și euroatlantică a statelor din sud-estul și centrul Europei, dar și prin preocupările Rusiei de a recâștiga un rol de decizie în problemele internaționale și creșterea rolului țărilor asiatice în viața politică mondială.

³³ Sociologul și economistul italian Vilfredo Pareto s-a declarat potrivit modului în care teoreticienii echilibrului au determinat bunăstarea colectivă ca o sumă aritmetică a bunăstărilor individuale. Considerând că nu se pot adăuna utilități individuale pentru a obține măsura bunăstării colective pe motivul că, practic, nu se pot face comparații interpersonale ale utilităților, pentru că utilitățile țin de parametrii personali ai fiecăruia, Pareto și-a dat seama că optimul, la rândul său, nu poate fi definit nici ca o sumă a utilităților individuale, dar nici în afara repartiției veniturilor; că, în situația în care veniturile sunt date, bunăstarea nu poate fi decât relativă. De aici plecând, Pareto definește optimul ca fiind acea poziție de echilibru de la care plecând este imposibil să ameliorezi situația unuia fără a diminua bunăstarea altuia sau a altora. Vilfredo Pareto, *Manuale di Economia Politica*, Padova-Cedam, Casa Editrice Datt. Antonio Milani, 1974, pp. 241-267.

Sunt create condițiile ca stabilitatea și securitatea mondială să fie influențate din ce în ce mai mult de acești factori.

Securitatea națională a României se proiectează și este transpusă în practică de către statul român prin politica sa de securitate – parte a politicii generale –, pe care acesta o desfășoară pe plan intern și extern. Puterea militară a țării noastre se compune din puterea de luptă a forțelor terestre, puterea aeriană și puterea navală. Practic, starea de securitate a României dobândește concretețe prin aplicabilitatea măsurilor și acțiunilor politice, diplomatice, economice, culturale, ecologice, umanitare și, nu în ultimul rând, militare, întreprinse de către instituțiile abilitate, pe timp de pace și continuate în eventualitatea unui conflict armat³⁴.

Securitatea națională a României se află într-o strânsă interdependență cu securitatea regională, europeană și globală și, în aceste circumstanțe, orice abordare a acestei problematici nu poate fi făcută decât în contextul în care aceasta este privită ca parte a sistemului de securitate european și euroatlantic. Raportul între puterea militară și modalitățile de realizare (resursele) și de manifestare (misiunile) ale acesteia trebuie să fie cât mai realist, în concordanță cu interesele naționale, cu legislația în vigoare și obligațiile asumate de România prin tratate, acorduri și alte înțelegeri internaționale la care este parte.

România a devenit nu numai un consumator, ci și un furnizor de securitate, de aici decurgând o serie de obligații și responsabilități pe care țara noastră trebuie să și le asume și îndeplinească. Este evident că, pentru a putea face față cu succes acestor noi responsabilități, Armata României se va ralia cerințelor militare formulate de Alianță, procesul de reconfigurare fiind indisolubil legat de cel de transformare a NATO³⁵.

BIBLIOGRAFIE:

1. ***, *Memoriile Regelui Carol I de un martor ocular*, partea a IV-a, volumul XIII, Editura Erc Press, București, 2016.
2. ***, *Strategia națională de apărare*, București, 2010.

³⁴ Dorin-Marinel Eparu, *Importanța puterii militare în asigurarea securității României (Importance of military power in securing Romania)*, în *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel național, european și mondial*, nr. 4/2015, vol. 4, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2661331, accesat la 7 octombrie 2019.

³⁵ Vezi, pe larg, *Strategia națională de apărare*, București, 2010.

3. Ion N. Angelescu, *Îndrumări în politica economică și financiară*, București, 1920.
4. I. Bădescu (coord.), *Viața și moartea în satul românesc*, Editura Mica Valahie, București, 2006.
5. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997.
6. B. Cotigaru, V. Petrescu, I.Gh. Roșca (coord.), *Reconstrucția durabilă. Principii și acțiuni*, Editura ASE, București, 2004.
7. Dorin-Marinel Eparu, *Importanța puterii militare în asigurarea securității României (Importance of military power in securing Romania)*, în *Impactul transformărilor socio-economice și tehnologice la nivel național, european și mondial*, nr. 4/2015, vol. 4, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2661331
8. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a, noiembrie 1933-septembrie 1940, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988.
9. Vilfredo Pareto, *Manuale di Economia Politica*, Casa Editrice Datt. Antonio Milani, Padova-Cedam, 1974.
10. Ioana Petre, *România rurală și integrarea europeană*, în „*Calitatea vieții*”, XVIII, nr. 3-4, 2007, București.
11. Emil Răcilă, *Studii și documente privind Academia de Studii Economice. 1913-1993*, vol. II, București, 1994.
12. Gheorghe Tașcă, *România în urma conferinței de la Munchen*, nr. 11-12, Editura Analele Industriei și Comerțului, București, 1938.
13. Octavian Tîcu, *Bătălia diplomatică pentru Basarabia (XIII): Afacerea „Cadriaterul”*, 27 mai, 2019, [https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-\(xiii\)-afacerea-cadriaterul-/29965795.html](https://moldova.europalibera.org/a/b%C4%83t%C4%83lia-diplomatic%C4%83-pentru-basarabia-(xiii)-afacerea-cadriaterul-/29965795.html)
14. Victor Slăvescu, *Note și însemnări zilnice*, Editura Enciclopedică, București, 1996.
15. Gheorghe Zaharia, Constantin Botoran, *Politica de apărare națională a României în contextul european interbelic, 1919-1939*, București, 1981.

